

*Дмитришин Л.І.,
к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики,
Гусениця У.І.,
здобувач кафедри економічної кібернетики ПНУ,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

В сучасних умовах регіони об'єктивно є «ареною» відтворення (простором взаємодії ресурсних підсистем), тому саме вони повинні стати суб'єктами сталого розвитку та організаторами переходу до нього. Це обумовлено також наявністю низки суб'єктивних передумов, таких як досвід облаштування території і можливість опори на відповідні наукові і проектні інститути [1].

Саме для регіону, як території, яка за сукупністю явищ або ознак відрізняється від інших територій і характеризується єдністю, взаємозв'язком елементів, що її складають, сталий розвиток визначено як узгодження локальних інтересів соціуму, економіки та природи, які забезпечують надійність їх взаємодії й розвиток регіону як цілісної системи [2]. Тому в аналізі регіональної системи важливим є врахування не тільки показників оцінки стану системи, які відображають економічне зростання, але й якісних змін системи – соціальних та екологічних наслідків господарської діяльності.

Управління сталим розвитком регіональної системи повинно ґрунтуватися на наступних принципах [3]: 1) збалансованість – розвиток регіону повинен забезпечувати пропорційність трьох його складових: економічної, соціальної та екологічної; 2) самозабезпеченість – наявність в регіоні необхідних матеріальних, фінансових і людських ресурсів; 3) самодостатність – здатність регіону задовольняти матеріальні, фінансові і культурні потреби населення; 4) саморозвиток – наявність в регіоні науково-технічного і виробничого потенціалів, які забезпечують його гармонізацію з навколишнім середовищем.

Тобто сутність запропонованих принципів сталого розвитку регіону розкривається через формування сукупностей показників кожної зі складових сталого розвитку: економічної, соціальної та екологічної.

Відповідно показники аналізу регіональної системи класифіковано за елементами сталого розвитку на такі групи: соціальні, економічні та екологічні. Так, в групі соціальних показників виділено підгрупи боротьби з бідністю, демографічних характеристик, сприяння освіти, підготовці кадрів, захисту здоров'я населення, характеристикам урбанізації населення. До групи економічних показників включено показники економічного розвитку та фінансово-кредитні відносини. В групу екологічних показників ввійшли характеристики запасів і якості водних ресурсів, управління вразливими екосистемами, боротьба з вирубуванням лісів, збереження біологічної різноманітності, управління відходами.

Варто зауважити, що усі показники, крім поділу за групами соціальних, економічних та екологічних показників, класифіковано за тривалістю впливу на регіональну систему як: індикатори тенденцій розвитку регіону, індикатори поточного стану регіону, індикатори коригуючих дій. Така класифікація дозволить використовувати групи показників як для стратегічного, так і оперативного управління регіоном, розробки механізмів переходу з одного стану в інший без втрати значимої для прийняття управлінських рішень інформації, а відповідно може бути корисною при розробці Стратегій соціально-економічного розвитку.

Важливо, щоб використовувані показники послідовно уточнювалися через певний термін, тільки тоді може відбуватися ефективне використання показників в процесі прийняття управлінських рішень. Таку функцію виконують саме показники в групі індикаторів коригуючих дій. Розглядаючи регіональну систему як динамічну систему, варто враховувати рівень збалансованості елементів сталого розвитку: соціального, екологічного та економічного. Саме їх симетрія в розвитку забезпечить «функціонування територіальної системи із заданими параметрами протягом тривалого проміжку часу, що веде до гармонізації факторів виробництва та поліпшення якості життя сучасних і майбутніх поколінь» [4].

Для визначення стану економіки, виявлення та усунення небезпечних тенденцій необхідна комплексна оцінка значень всіх показників, що, в свою чергу, вимагає поглибленого дослідження залежностей обраних параметрів з урахуванням зміни розвитку суспільства та

особливостей досліджуваного регіону. Допоміжною в аналізі показників сталого розвитку регіону є формування системи вимірів для кількісного і якісного оцінювання цього дуже складного процесу. Головні вимоги до зазначеної системи вимірів – її інформаційна повнота та адекватність представлення взаємопов'язаної тріади елементів сталого розвитку. В цьому напрямі на даний час працюють як відомі міжнародні організації, так і численні наукові колективи, але однозначного узгодження цієї системи вимірів поки що не досягнуто. Узагальнено класифікувати підходи до чисельної оцінки сталого розвитку регіональної системи можна наступним чином [2-3]:

- 1) математичними способами агрегування (середнє арифметичне, сума, середнє геометричне (зважене), метод відстаней, таксономічний метод);
- 2) на основі баз порівняння (еталони, максимальне (мінімальне) значення, середнє за вибіркою, попередній період порівняння, нормативне значення);
- 3) способом агрегування (без врахування значень окремих показників, з врахуванням значень окремих показників, статистичні методи, експертні оцінки);
- 4) за значеннями показників (абсолютні (вартісні, натуральні), рейтинги, бали, відносні, коефіцієнти).

Запропоновано обчислити інтегровані оцінки елементів сталого розвитку регіональної системи як середньоарифметичні з присвоєнням кожному показнику рейтингу у відповідності до місця регіону, яке він посідає в загальній сукупності. В результаті застосування даної методики розрахунку інтегрованих оцінок можна визначити рейтинг регіону за рівнем сталого розвитку; рівнем елементів сталого розвитку – соціального, економічного та екологічного; тривалістю впливу на його розвиток; безпосередньо показником його розвитку.

Таким чином, сформована сукупність показників сталого розвитку регіону відповідає вимогам інформаційної повноти та адекватного представлення взаємопов'язаних елементів сталого розвитку, запропонована методика обчислення інтегрованої оцінки сталого розвитку регіону дозволяє визначати рейтинг регіонів в загальній сукупності, а також використовувати групи показників за рівнями управління регіоном (стратегічним, оперативним), уточнювати їх в процесі прийняття управлінських рішень.

Література: 1. Пчелинцев О.С. Региональная экономика в системе устойчивого развития / О.С. Пчелинцев. – Ин-т народнохозяйственного прогнозирования РАН. – М.: Наука, 2004. – 258 с. 2. Благун І.С. Моделирование сталого розвитку регіону [Монографія] / Благун І.С., Сисак Л.І., Солтисік О.О. – Івано-Франківськ.: Видавничо-дизайнерський відділ Центру інформаційних технологій, 2006. – 166 с. 3. Моделирование устойчивого развития регионов [Монографія] / Под общей ред. Кизима Н.А. – Х.: «ИНЖЭК», 2010. – 180 с. 4. Герасимчук З.В. Регіональна стратегія сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації / З.В. Герасимчук. – Луцьк: Надтир'я, 2001. – 526 с.

Дорох Є.Г.,
магістр обліково-фінансового факультету
Науковий керівник: Вишневська О.М.,
д.е.н., в.о. професора кафедри економічного аналізу і аудиту МНАУ,
м.Миколаїв, Україна

СТАЛІЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Проблема розвитку сільських територій тісно пов'язана з проблемою формування і функціонування земельного ринку, який в країнах з розвинутою ринковою економікою виступає необхідною умовою сталого розвитку сільських територій, так як забезпечує використання земельних ресурсів та пов'язаних з ними інших факторів виробництва, людського потенціалу, зорієнтованої на підвищення ефективності діяльності. Земельний ринок або ринок землі – це поняття, в основу якого покладено юридичне визнання землі капіталом і можливість здійснення фізичними і юридичними особами загальноновизнаних у світі земельних операцій. Відповідно до визначення, ринок землі можна визначити, як сукупність юридично-правових і економічних відносин, які виникають між суб'єктами такого ринку у процесі обігу земельних ділянок: їх оренди, обміну, купівлі-продажу, застави, дарування і спадкування [1].

В ринковій економіці земельний ринок виступає однією з центральних ланок інституційного середовища, який забезпечує успішний розвиток сільських територій за рахунок